

Admiral flote
SERGEJ GEORGIJEVIČ GORŠKOV

*Svestranost ličnosti
druga Tita – srećan
spoj izuzetnih
spособnosti političkog
i vojnog rukovodioca*

*Razgovor glavnog i odgovornog urednika časopisa „Vojno
delo“ sa zamenikom ministra odbrane SSSR-a i
komandantom Ratne mornarice, herojem Sovjetskog
Saveza, admiralom flote Sovjetskog Saveza
Sergejom Georgijevičem Gorškovom*

Neposredno uoči proslave četrdesetogodišnjice ustanka naroda i narodnosti Jugoslavije, u našoj zemlji je, u zvaničnoj poseti Jugoslovenskoj narodnoj armiji, boravio zamenik ministra odbrane SSSR-a i komandant Ratne mornarice, admiral flote Sovjetskog Saveza Sergej Georgijevič Gorškov. Koristeći se tom prilikom za nastavljjanje započete serije razgovora s istaknutim vojnim i političkim ličnostima savezničkih zemalja iz drugog svetskog rata povodom našeg jubileja, Redakcija »Vojnog dela« obratila se drugu admiralu Gorškovu s molbom da u toku razgovora odgovori na nekoliko pitanja za naš časopis. Drug admiral se ljubazno odazvao našoj molbi.

Admiral Gorškov je zanimljiva ličnost i neposredan i prisan sagovornik. Mnogobrojna odličja na njegovoj admiralskoj uniformi, među njima i Zlatna zvezda heroja Sovjetskog Saveza, već na prvi pogled upozoravaju da ste se sreli s jednim od vodećih rukovodilaca sovjetskih oružanih snaga, čovekom koji stoji na komandnom mostu jedne od najvećih mornarica savremenog sveta, koja je isplavila na široke prostore svetskih mora i okeana.

Razgovor smo počeli konstatovanjem nekih poznatih činjenica o drugom svetskom ratu, o tome kako je pobjeda nad mračnim silama fašizma u tom ratu bitno uticala na tokove savremene svetske istorije; da je njome iz osnova promenjena politička karta sveta i podstaknuti svi procesi koji bitno karakterišu savremeni svet; da se u Jugoslaviji visoko ceni uloga i doprinos SSSR-a pobjedi nad fašizmom; da je Sovjetski Savez podneo najveći teret u tom ratu i da je Crvena armija dala najveći doprinos razbijanju i slamanju nemačke fašističke vojne mašinerije, ali da mi u Jugoslaviji isto tako cenimo i doprinos svih drugih savezničkih armija i pokreta otpora u Evropi.

Kad je reč o doprinosu Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije zajedničkoj pobjedi nad fašizmom, želeli smo da podsetimo druga admirala na dva manje poznata istorijska dokumenta. Prvi govori o tome da je Komunistička partija Jugoslavije, s Titom na čelu, prva u Evropi otkrila mogućnost revolucionarnog delovanja u kontekstu narodnooslobodilačkog rata u okviru drugog svetskog rata i da je jedino ona 1941. godine podigla opštenarodni ustanak i vodila pune četiri godine opštenarodni oslobodilački i revolucionarni rat. Upravo u vreme velike bitke za Staljingrad i istovremeno žestoke ofanzive italijanskih i četničkih snaga protiv Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije 1942. godine, Josip Broz Tito je na Durmitoru dobio telegram od Kominterne kojim je zamoljen da uputi poziv svim evropskim komunističkim partijama da ustanu u borbu protiv fašizma. Drugi dokument je iz četvrte ratne godine. U februaru 1944. godine, povodom godišnjice Crvene armije, u Moskvi su objavljene parole CK SKP(b), među kojima je bila i ova: »Junački partizani Jugoslavije, vaša borba za slobodu i nezavisnost domovine služi svim porobljenim narodima Evrope kao primer koji ih oduševljava! Živeo herojski narod Jugoslavije i njegova hrabra narodnooslobodilačka vojska, koja se samopregorno bori protiv fašističkih zavojevača!«

Zamolili smo admirala Gorškova da u svetlosti tih i drugih poznatih istorijskih činjenica, a i na osnovu njegovih ličnih utisaka iz zajedničkih operacija na jugoslovenskom ratištu, kaže nešto o tome kako se u Sovjetskom Savezu ocenjuje i kako on gleda na doprinos Crvene armije i Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije zajedničkoj pobjedi nad fašizmom.

Sećajući se tih dana i zajedničkih dejstava jedinica Crvene armije i Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije u beogradskoj operaciji i oslobađanju istočnih delova naše zemlje, admiral Gorškov je rekao:

»Četiri decenije nas dele od užasnih junskih dana 1941. godine kada je fašistička Nemačka iznenadno i verolomno, bez objave rata, sručila na Sovjetski Savez udar neviđene moći. Otpočeo je veliki otadžbinski rat sovjetskog naroda protiv udarnih snaga međunarodnog imperijalizma.

Nemački fašizam je postavio sebi cilj da uništi sovjetski društveni i državni poredak, porobi narode Sovjetskog Saveza i uspostavi svetsku dominaciju. Ali, glavari Trećeg Rajha su se žestoko preračunali. Otpočevši rat protiv Sovjetskog Saveza, hitlerovski Rajh i njegovi sateliti koraknuli su u susret svojoj propasti.

Opšte je poznato da u početnom periodu drugog svetskog rata (septembar 1939 — jun 1941. god.) u kapitalističkom svetu nije bilo snaga sposobnih da učine kraj vojnim uspesima fašističkih agresora. To je učinio Sovjetski Savez koji, u toku Velikog otadžbinskog rata, ne samo da je vezivao glavni deo snaga i sredstava hitlerovskog bloka, već je bio u stanju i da im nanese uništavajući poraz. Sovjetske oružane snage su uništile ukupno 607 neprijateljskih divizija, dok su jedinice Velike Britanije i SAD u Severnoj Africi, Italiji i Zapadnoj Evropi uništile i zarobile 176 neprijateljskih divizija. Osim toga, fašistička armija je imala u borbama sa sovjetskom armijom do 75% gubitaka u ratnoj tehnici i 80% svih gubitaka u ljudstvu.

Naš narod nije lako došao do pobeđe. Tako surov rat, kakav je iskusio Sovjetski Savez, nije bio suđen ni jednom narodu. Rat je odneo više od 20 miliona života sovjetskih ljudi. To je naš najveći gubitak. Mi nikada nećemo zaboraviti ni jedne kaplje krvi koju su sovjetski ljudi prolili za našu otadžbinu, njenu slobodu i sreću.

Mi visoko cenimo doprinos drugih naroda oslobodilačkoj borbi protiv hitlerovske Nemačke, zasluge naših saveznika iz Antihitlerovske koalicije. Ali, činjenica ostaje činjenica — najteže breme borbe izneli su na svojim leđima narodi Sovjetskog Saveza. Na to treba podsetiti, jer poneko na Zapadu pokušava da umanja odlučujuću ulogu Sovjetskog Saveza u uništenju sila osovine u toku drugog svetskog rata.

Što se tiče doprinosa Jugoslavije zajedničkoj pobeđi nad fašizmom, sovjetski ljudi nikada neće zaboraviti da je na dan napada hitlerovske Nemačke na Sovjetski Savez Politbiro Centralnog komiteta Komunističke partije Jugoslavije pozvao narod na sveopšti oružani ustanak. Plamen herojske borbe, koji je buknuo 4. jula 1941. godine, zahvatio je svu zemlju. Ustanak je prerastao u opštenarodnu borbu za pobeđu socijalističke revolucije.

Od toga dana otpočela su dejstva partizanskih odreda u mnogim krajevima zemlje. Rast partizanskih snaga pred kraj 1941. godine doveo je do formiranja 1. proleterske brigade, što je označilo početak pretvaranja partizanske vojske u regularnu Narodno-oslobodilačku armiju.

Bratska solidarnost sovjetskog naroda i njegova herojska borba služili su kao važan inspirativni faktor koji je jačao veru jugoslovenskih naroda u končnu pobjedu nad fašizmom. Sovjetski Savez je od samog početka pa do kraja rata podržavao oslobodilačku borbu jugoslovenskih naroda, pružajući im moralnu, političku, diplomatsku, a u završnoj fazi rata i materijalnu i vojnu pomoć.

Kada govorimo o dubokim korenima sovjetsko-jugoslovenskog prijateljstva, uvek se sećamo da je to prijateljstvo iskovanu u teškim godinama zajedničke herojske borbe protiv zajedničkog neprijatelja. Sećamo se i da je Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije ispisala najsvetlije stranice u istoriji evropskog otpora, da su u borbi s fašizmom narodi Jugoslavije izgubili milion i sedamsto hiljada ljudi.

U zajedničkim borbama za oslobođenje Beograda i u drugim borbenim operacijama na jugoslovenskoj teritoriji postavljen je čvrst osnov ratnog prijateljstva sovjetskih oružanih snaga i Jugoslovenske narodne armije.«

Već iz prvog pitanja i odgovora logično se nametnulo drugo pitanje — beogradska operacija. Zamolili smo admirala Gorškova, koji je i sam učestvovao u toj operaciji kao komandant Dunavske ratne flotile, da iznese svoje viđenje tih događaja i ukaže na neka iskustva iz borbi za oslobođenje Beograda i uopšte na iskustva iz dejstava na rekama i uskim morima, budući je on ta dejstva istraživao i obrađivao u svojim teorijskim radovima.

No, kad je reč o beogradskoj operaciji, treba reći da se već na početku razgovora nismo mogli saglasiti oko interpretacije nekih istorijskih činjenica i podataka vezanih za tu operaciju. Stoga smo želeli da našem sagovorniku predočimo neke činjenice, koje su inače historiografski utvrđene i izložene u monografiji »Beogradska operacija«, koju su zajednički sačinili i objavili generalštabovi sovjetskih oružanih snaga i Jugoslovenske narodne armije. Sporne činjenice tiču se učešća naših i drugih snaga u beogradskoj operaciji, posmatrano u celini i po fazama operacije. Evo tih činjenica, koje nam se čine bitnim:

1. Kad je Crvena armija izbila na jugoslovensku granicu, hitlerovsko komandovanje je shvatilo da sovjetske oružane snage dobijaju mogućnost da izvrše udar na beogradskom pravcu i da za-

jedno s Narodnooslobodilačkom vojskom Jugoslavije odseku grupaciju trupa neprijatelja na jugu Balkana od ostalih snaga i da je unište. Stoga je nemačko-fašistička vojska dobila naređenje da uporno brani Srbiju i Beograd, kao važna strategijska područja od čijeg je držanja umnogome zavisila sudbina ne samo balkanske grupacije hitlerovaca, nego i celog južnog krila fašističkog fronta.

2. S druge strane, odgovarajuće snage Crvene armije i Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije organizovale su i izvele zajednički beogradsku operaciju, čiji je cilj bio u tome da se zajedničkim naporima sovjetskih i jugoslovenskih jedinica na beogradskom pravcu i jugoslovenskih i bugarskih snaga na niškom i skopskom pravcu razbiju snage nemačke armijske grupe »Srbija« i oslobode okupirani rejoni Srbije i Beograd; da se izbije na komunikacije Grupe armija »E« i spreči povlačenje njenih jedinica s juga Balkanskog poluostrva; da se obrazuje jedinstven front sovjetskih i jugoslovenskih snaga i stvore još povoljniji uslovi za dalje borbe Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije radi potpunog oslobođenja države, a da trupe 3. ukrajinskog fronta dejstvuju na budimpeštanskom pravcu.

Radi ostvarenja ovih zadataka predviđalo se da se protiv neprijatelja izvrši kombinovani udar: snagama Crvene armije (3. ukrajinski front i bugarske trupe koje su mu operativno bile potčinjene, a i deo snaga 2. ukrajinskog fronta) sa istoka; snagama Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije (1. armijska grupa, zatim 13, 14, 15, 16. korpus) sa zapada, juga i istoka.

3. Savladavši otpor jedinica armijske grupe »Srbija« na jugoslovensko-bugarskoj granici, u zapadnoj Srbiji i centralnom delu Sumadije, sovjetske i jugoslovenske trupe trebalo je da razviju nastupanje u dva pravca: prema Beogradu, da bi se razbile osnovne snage armijske grupe »Srbija« i oslobodio glavni grad Jugoslavije, i prema reci Zapadnoj Moravi, da bi se s juga obezbedila borbena dejstva na beogradskom pravcu i parirali mogući udari neprijatelja koji se povlačio s juga Balkanskog poluostrva. Pored toga, izbijanje sovjetskih i jugoslovenskih jedinica u dolinu reke Velike Morave, a i nastupanje jugoslovenskih i bugarskih jedinica na niškom i skopskom pravcu, omogućavali su da se preseku glavne železničke komunikacije i putevi od Skoplja ka Beogradu kojima su se jedinice Grupe armija »E« morale povlačiti iz Grčke i Makedonije.

Važan politički i strategijski značaj Srbije i Beograda, i za sovjetske i jugoslovenske, i za nemačko-fašističke trupe, predodre-

dio je krajnje žestok karakter borbenih dejstava u toku beogradske operacije.¹

4. U drugoj fazi operacije, tj. u neposrednom napadu na Beograd, učestvovali su: s jugoslovenske strane — 1. i 6. proleterska, 5, 11, 16, 21, 28. i 36. udarna divizija; sa sovjetske strane — 4. gardijski mehanizovani korpus, 73. gardijska i 236. streljačka divizija, tri artiljerijske brigade, šesnaest pukova artiljerije, minobacača i samohodnih oruđa, protivavionska artiljerijska divizija i tri samostalna protivavionska artiljerijska puka.²

Međutim, admiral Gorškov je ostao uporan pri svom stavu i svom viđenju učesnika u operaciji za oslobođenje Beograda, formulišući odgovor na postavljeno pitanje na sledeći način:

»U septembru — oktobru 1944. godine izvodila se poznata beogradska operacija. U njoj su učestvovale snage 2. i 3. ukrajinskog fronta, dva korpusa NOVJ, 1. i 2. bugarska armija. Zajedno sa njima dejstvovala je i Dunavska ratna flotila, kojom sam ja u to vreme komandovao. U toku ove operacije bili su oslobođeni istočni krajevi Jugoslavije.

Oslanjajući se na utvrđene prilaze Beogradu, neprijatelj je pokušavao da zaustavi našu ofanzivu. Brodovima Flotile bio je postavljen odgovoran zadatak: iskrcavanjem desanata i artiljerijskom vatrom podržavati dejstva kopnenih jedinica, obezbediti njihov prevoz i prebacivanje, onemogućiti dolazak neprijateljskih rezervi rekom Savom, a delom snaga podržavati jedinice koje su nastupale na grad Zemun.

Flotila je morala da dejstvuje u izuzetno teškim uslovima. Samo u toku leta i jeseni 1944. godine neprijatelj i angloamerička avijacija postavili su oko tri hiljade mina i Dunav je bio pretvoren u »put smrti«. Sovjetski mornari i mornari naših saveznika zajedničkim i herojskim naporima su razminirali plovni deo reke i Dunav pretvorili u »put života«.

Zajedno sa združenim jedinicama Crvene armije i jedinicama Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, odredi mornaričke pešadije na oklopnim čamcima, hrabro savladavši minske prepreke i porušene nosače beogradskog železničkog mosta, upali su u Beograd.

Posle oslobođenja Beograda, oklopni čamci Flotile prevezli su iz Pančeva u Beograd maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita i njegov štab.

¹ Kolektiv sovjetskih i jugoslovenskih autora: »Beogradska operacija«, Vojnoistorijski institut JNA, Beograd, 1964, str. 86—87.

² Istorija Velikog otadžbinskog rata Sovjetskog Saveza 1941—1945, tom IV, str. 247—248.

Osim vojnih transporta za potrebe sovjetskih jedinica, Dunavska flotila je prevozila namirnice, gorivo, građevinski i drugi materijal za potrebe Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije i Beograda.

Samo je žita, do početka novembra, prevezeno 50 hiljada tona. Vlada Jugoslavije je istakla ovaj podvig sovjetskih mornara i odlikovala mnoge od njih, a komandant brigade minolovaca, kapetan fregate G. N. Ohrimenko, dobio je visoko zvanje narodnog heroja Jugoslavije. Sa sovjetske strane, velika grupa jugoslovenskih boraca je za heroizam i hrabrost u zajedničkoj borbi protiv nemačkih osvajača bila odlikovana ordenima i medaljama SSSR-a.«

Pitanje: Govoreći o ulozi Dunavske flotile u beogradskoj operaciji, rekli ste, između ostalog, da ste prevezli iz Pančeva druga Tita i njegov štab u Beograd. S obzirom na to da ste se u ratu i više puta nakon rata sretali s drugom Titom, da li biste mogli, duže admirale, da za naše čitaoce kažete kakvi su Vaši neposredni utisci o drugu Titu, kao vojskovođu drugog svetskog rata?

Odgovor: Pre svega moram da kažem da sam ponosan što sam lično poznao druga Tita i što sam se mnogo puta s njim sretao. Mi pamtim da je svoj revolucionarni put drug Tito otpočeo u ognju ruske revolucije. Drug Tito je poznat kao organizator i heroj oslobodilačke borbe jugoslovenskih naroda. U Sovjetskom Savezu visoko cene izvanredan doprinos druga Tita u izgradnji nove socijalističke Jugoslavije i jačanju prijateljstva i saradnje između naših partija, zemalja i naroda.

U toku naših susreta i za vreme rata i kasnije na mene je snažan utisak ostavljala svestranost ličnosti druga Tita, srećan spoj izuzetnih sposobnosti političkog i vojnog rukovodioca. U toku naših mnogobrojnih razgovora neumorno je podsećao na naše zajedničke istorijske sudbine i iskonske interese jugoslovenskih i sovjetskog naroda u borbi za bolju budućnost.

I sada, kada je naša delegacija došla u Jugoslaviju, mi smo posebno zamolili da se u naš program unese i poseta grobu druga Tita, da bismo još jednom izrazili naše duboko poštovanje njegovoj uspomeni.

Pitanje: U Vašoj knjizi »Pomorska moć države« detaljno su analizirani elementi pojma »pomorska moć«. U čemu se, duže admirale, Vaše shvatanje te kategorije razlikuje od shvatanja klasičnih i savremenih zapadnih teoretičara vojnopomorske veštine i kako Vi gledate na pomorsku moć malih i srednjih zemalja? Kakva je, po Vašem mišljenju, uloga pomorske (okeanske) strategije u globalnoj strategiji velikih država?

Odgovor: Pod pomorskom moći država mi podrazumevamo mogućnost da se svetski okean efikasno iskoristi za potrebe države u celini. Tim pojmom mi obuhvatamo i ekonomske komponente koje obezbeđuju najpotpunije izučavanje i osvajanje okeana, upravo: sastav i stanje naučnoistraživačke, trgovačke i transportne flote, sistem luka i pomorskih baza, zatim industrijske grane koje omogućuju brodogradnju i preradu onoga što se dobija iz mora. Sve dok postoji opasnost od imperijalističke agresije protiv SSSR-a i naših saveznika, prinuđeni smo da kao komponentu pomorske moći imamo ratnu mornaricu sposobnu da s drugim vidovima oružanih snaga pruži otpor agresiji sa okeanskih pravaca.

Za razliku od našeg shvatanja, pojam »pomorska moć« na Zapadu se često izjednačava s vojnopomorskom moći ili snagama ratne mornarice. Kao što vidimo, postoje korenite razlike između poimanja kategorije pomorska moć u Sovjetskom Savezu i zapadnim kapitalističkim državama, što proizlazi iz razlika u klasnoj suštini unutrašnje i spoljne politike država s različitim društvenim uređenjem.

Čitav tok razvoja naoružanja u posleratnom periodu svedoči o tome da raste značaj pomorske moći države i pomorskih vrsta naoružanja srazmerno povećanju pretnji od agresivnih pomorskih zemalja miroljubivim zemljama. U posleratnom periodu veoma su se razvili pomorski vidovi naoružanja. Kao i za druge vidove naoružanja, podsticaj za razvoj pomorskog naoružanja dali su militaristički krugovi na Zapadu. Raketno naoružanje na podmornicama, eskadre nosača aviona, desantni sastavi, a u poslednje vreme i tzv. snage brzog razvijanja — sve to stvara uslove da se na morskim prostranstvima koncentrišu velike količine napadnih vidova naoružanja. I zbog toga su miroljubive zemlje, prirodno, morale da obrate pažnju na jačanje svoje odbrane s pomorskih pravaca. Iz istih razloga je i naša zemlja bila primorana da stvori ratnu mornaricu sposobnu da zaštiti i osigura bezbednost zemlje s pomorskih pravaca. Međutim, svi objektivni uslovi razvoja naoružanja doveli su do potrebe da se zadatak odbrane i s pomorskih pravaca izvršava ne samo snagama flote, nego i snagama svih vidova oružanih snaga. Prema tome, kada govorimo o pomorskoj moći države, mi nemamo u vidu samo naoružanje ratne mornarice brodova i njihovo oružje, već podrazumevamo kompleks mera koje omogućuju da se okeanska prostranstva koriste za razvoj sopstvene zemlje i korišćenje oružanih snaga za odbranu s pomorskih pravaca. A razvoj naoružanja svih vidova oružanih snaga omogućuje u većoj meri nego ikada do sada da se organizuje sadejstvo u izvršavanju za-

dataka snagama kopnene vojske, avijacije i mornarice i na pomorskim i na kopnenim pravcima. Zbog toga, jedan od važnih elemenata koji određuju savremeni razvoj oružanih snaga jeste ne samo mogućnost, već i potreba tesnog sadejstva raznih vidova oružanih snaga.

Opremanje podmornica raketama strateške namene omogućuje ratnoj mornarici da ispolji dejstvo u duboku pozadinu frontova na kopnu. Ali, u isto vreme avijacija kopnene vojske je u stanju da uništava brodove na ogromnim udaljenostima na okeanima. To znači da je prodiranje oružja jednog u sferu aktivnosti drugog vida oružanih snaga dobilo široke razmere.

Što se, pak, tiče pomorske moći srednjih i malih država, ona i za njih ima važan značaj, osobito njen ekonomski aspekt. Istaknimo, na primer, sastav i značaj transportnih flota Norveške i Grčke, ili izvanredne uspehe jugoslovenske brodogradnje. Sličnih primera ima dosta. No, i vojna komponenta se danas procenjuje drugačije. Pojava, na primer, raketnih čamaca u sastavu manjih mornarica omogućava im da u određenim uslovima vode uspešnu borbu protiv jačih mornarica.

Pitanje: Šezdesetih i sedamdesetih godina bilo je različitih gledišta u vezi s ulogom nosača aviona. Međutim, danas se kao što znamo, grade novi, i to na nuklearni pogon. Znači li to da se uloga nosača aviona povećala u savremenim uslovima?

Odgovor: Zaista, u posleratnom periodu iznošena su različita mišljenja o ulozi nosača aviona. Kada se pojavilo nuklearno i raketno oružje, u zapadnim vojnim krugovima govorilo se, čak, da u ratu neće biti moguće koristiti ne samo nosače aviona, već i nadvodne brodove. Međutim, to je ekstremno gledište.

U posleratnom razvoju mornarice ispoljila se opšta tendencija spajanja broda i avijacije, što u znatnoj meri povećava borbenu efikasnost ratne mornarice. Forme tog spajanja mogu da budu različite: i građenje velikih nosača aviona, i opremanje brodova raznih klasa helikopterima i avionima sa vertikalnim uzletanjem. Samo je jedno neosporno — svaka zemlja na svoj način rešava ovaj problem.

Mi smatramo da su u sadašnjim uslovima takvi gigantski nosači aviona, kakve grade SAD, s obzirom na moderne sisteme raketnog naoružanja i sisteme za upravljanje ovim oružjem — vanredno ranjivi.

Sada je aktuelna upotreba aviona sa vertikalnim uzletanjem i primena helikoptera različite namene sa relativno malih platformi, što povećava borbene mogućnosti brodova moderne ratne mornarice, naročito prilikom izvršenja zadataka odbrane sopstvene obale, tj. zadataka bliskih po svome značenju zadacima koje rešava

i Jugoslovenska ratna mornarica i koji su istovremeno glavni zadaci sovjetske ratne mornarice.

Umesno je u vezi sa tim primetiti i drugo: Sjedinjene Američke Države koje raspolažu najvećim brojem nosača aviona, koristile su i koriste ih kao oružje ucene i agresije protiv drugih država. O tome svedoči široka primena nosača aviona u ratu u Koreji i Vijetnamu i njihovo korišćenje radi demonstracije snage u istočnom Sredozemlju, u Indijskom, Atlantskom i Tihom okeanu. Nosači aviona predstavljaju važan sastavni deo takozvanih snaga isturenog baziranja, čija su nuklearna sredstva usmerena protiv SSSR-a i drugih socijalističkih zemalja.

Pitanje: Kad je reč o razvoju savremenog naoružanja, zamolili bismo Vas, druže admirale, da prokomentarišete tendenciju koja se ispoljava u savremenim trendovima razvoja naoružanja kopnenih snaga, kao izvestan naglasak na konvencionalnu komponentu. Taj trend se primećuje i u razvoju mornaričkih snaga. Ne čini li Vam se da je to odraz orijentacije na vođenje malih, odnosno lokalnih ratova konvencionalnog tipa?

Odgovor: Dajte da realno razmotrimo situaciju. Govorimo li o konvencionalnom ili o nuklearnom naoružanju — u oba slučaja radi se na njihovom kvalitativnom usavršavanju, između ostalog i u ratnoj mornarici. Ovaj fakt je neosporan.

Činjenica da je u toku lokalnih ratova vođenih posle drugog svetskog rata korišćeno konvencionalno oružje sama po sebi ne isključuje potencijalnu opasnost od prerastanja žarišta vojnih konflikata — koji se pojavljuju čas na jednom, čas na drugom kraju sveta — u sveopšti nuklearni rat. To je surova realnost naših dana, s kojom se mora računati. I sve mnogobrojne inicijative rukovodstva Sovjetskog Saveza usmerene su, prvenstveno, na to da se one-mogući širenje nuklearnog naoružanja i otpočinjanje svetskog rata.

Pitanje: Neki teoretičari u svetu tvrde da je u savremenim uslovima moguće da se i svetski rat vodi konvencionalnim naoružanjem. Šta Vi mislite o tome?

Odgovor: Sa čisto teoretske tačke gledišta, može se dozvoliti da se postavi i takvo pitanje. Međutim, činjenica ostaje činjenica — danas niko ne može apsolutno da garantuje da jedna od strana učesnica u ratu, koja raspolaže nuklearnim oružjem, neće i da ga upotrebi.

Pri tome ne treba smetnuti s uma da danas određeni vojni krugovi na Zapadu uporno šire tezu o »prihvatljivosti nuklearnog rata«. Žele ljudima da sugerišu kao da nuklearni rat može da bude ograničen, hoće da ih pomire s tezom da je takav rat moguć i da

se može dobiti. Drug L. I. Brežnjev je na XXVI kongresu KPSS potpuno tačno istakao da računati sa pobedom u nuklearnom ratu predstavlja opasno ludilo, direktno laganje naroda. I zbog toga, najsigurnija garancija da nuklearno, kao i konvencionalno naoružanje neće biti korišćeno jeste — onemogućiti novi rat, učiniti sve što je u našoj moći da se ojača mir u svetu.

Pitanje: U vojnoj literaturi na Istoku i Zapadu različito se tumači uloga pomorske (okeanske) strategije u okviru globalne strategije. Koje su, po Vašem mišljenju, glavne razlike u teoretskim stavovima na Istoku i Zapadu o ovom pitanju?

Odgovor: Pre svega mislim da je razlika u tome što zapadne zemlje svesno i sa određenim političkim ciljem preuveličavaju značaj ratnih mornarica. Oslanjajući se na iskustvo u korišćenju svojih mornarica u kolonijalnim ratovima u prošlosti, čiji je cilj bio porobljavanje drugih naroda, zapadne zemlje su u toku niza godina davale prednost mornarici, smatrajući da je ona jedno od glavnih sredstava za postizanje cilja — uspostavljanje svetske dominacije. Tom cilju je usmerena i savremena, takozvana okeanska strategija SAD, koja predviđa da se glavni kapaciteti strateških nuklearnih snaga prenesu na prostranstva svetskih mora i da se razviju pomorske snage opšte namene radi postizanja dominacije u strateški važnim zonama. Mi smatramo da je ova koncepcija u principu nepravilna, reakcionarna i nerealna.

Naša vojna strategija polazi prvenstveno od miroljubivog karaktera sovjetske spoljne politike — politike mira i međunarodne saradnje, i nju određuje potreba da se osigura bezbednost sovjetske države, a i njenih saveznika i prijatelja. Mi smatramo da je vojna strategija pozvana da predvidi upotrebu svih vidova oružanih snaga radi sprečavanja agresije i sa kopna i sa pomorskih i okeanskih pravaca na osnovu jedinstvenog strateškog plana. Kod nas nema podele vojne strategije na »kopnenu« i »pomorsku«, ili neke druge podele. Eto, u tome mi vidimo principijelnu razliku u definisanju strategije upotrebe oružanih snaga.

Pitanje: Savremena zapadna pomorska strategija inspirisana je uglavnom Mahanovom teorijom o pomorskoj moći. Šta Vi mislite o toj teoriji?

Odgovor: Odvajkada i danas u osnovi zapadne pomorske strategije leži teorija vladanja morem, tj. onemogućavanje protivnika da koristi morska prostranstva za izvođenje borbenih dejstava, ili kao trgovačke puteve. Mi smatramo da u današnjim uslovima nije moguće postići apsolutnu dominaciju i vladanje morem. I zaista, nije moguće postići da se potpuno onemoguće dejstva podmornica, vaz-

duhoplovstva, kosmičkog naoružanja na morskim prostranstvima. Može samo da se oteža njihova upotreba.

Amerikanci pokušavaju da stvore takvu ratnu mornaricu koja bi im osigurala dominantan položaj na svetskim morima. Uzmimo kao primer Indijski okean. SAD ne samo da tamo upućuju eskadre intervencionističkih snaga, već i formiraju infrastrukturu za baziranje brodova i avijacije, pokušavajući na taj način da svore uslove za vladavinu nad tim okeanom. Međutim, ovi pokušaji koliko su opasni toliko su i besperspektivni.

Na taj način je sam život potpuno potvrdio teoretsku i praktičnu neodrživost Mahanove teorije. I bilo kakve zamisli da se ona obnovi u novim uslovima neostvarljive su i osuđene na propast.

Pitanje: Pomenuli ste kosmičku tehniku. Interesuje nas šta ima novog u razvoju kosmičke vojne tehnologije?

Odgovor: Pre svega, to je korišćenje kosmičkih letelica za osmatranje, vezu i navigaciju. Mora se reći da danas SAD veliku pažnju poklanjaju radovima na uvođenju naoružanja u kosmičke letelice.

Pitanje: U narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije mi smo izvodili i partizanska dejstva na moru i u procesu borbe stvorili smo Ratnu mornaricu. Šta Vi mislite o mogućnostima i efikasnosti takvih dejstava u savremenim uslovima?

Odgovor: Smatram da se partizanski rat, kao oblik oružane borbe naroda, može voditi i na kopnu i na moru, uz korišćenje različitih vrsta naoružanja, između ostalog i pomorskog naoružanja. Savremeni uslovi ne isključuju vođenje partizanskih dejstava, pa i na moru.

Pitanje: Na kraju, druže admirale, postavili bismo Vam jedno pitanje koje se tiče perspektive svetskog mira. Imajući u vidu iskustvo iz drugog svetskog rata, posebno njegove društveno-istorijske posledice i savremeni tehničko-tehnološki razvoj, s jedne strane, i podubljivanje i zaoštavanje protivrečnosti u savremenom svetu, s druge strane, kako gledate na mogućnosti da se ograniči trka u naoružavanju i da se prevaziđe politika s pozicija sile i zabrani upotreba vojne sile za porobljavanje drugih naroda?

Odgovor: Obeležavajući 40-godišnjicu početka velikog otadžbinskog rata sovjetskog naroda i 40-godišnjicu ustanka naroda Jugoslavije protiv fašizma, mi odajemo dužno poštovanje palim herojima u toj borbi, sovjetskim i jugoslovenskim borcima, koji su u zajedničkom borbenom stroju izvojevali pobedu nad jakim i podmuklim neprijateljem. Naša zajednička borba, učvršćena krvlju, sve što smo zajedno preživeli i svi uspesi koji su postignuti našom

zajedničkom pobedom obavezuju naše narode da i ubuduće, ne štedeći snage, svakodnevno jačaju saradnju u rešavanju gorućeg problema stvarnosti — problema očuvanja i učvršćenja mira. »Odbraniti mir« — istakao je na 26. kongresu L. I. Brežnjev — »sada je najvažniji zadatak na međunarodnom planu za našu partiju, za naš narod, pa i za sve narode planete.«

Mi danas živimo u nemirnom vremenu. Zategnutost međunarodne situacije dostiže kulminaciju i postaje sve opasnija. Ratoborno nastrojeni krugovi u svetu krenuli su putem podrivanja međunarodnog mira. Prekinut je proces ograničavanja strategijskih borbenih sredstava, a trka u naoružavanju vodi se u neviđenim razmerama.

Značaj rešavanja problema očuvanja i učvršćenja mira istaknut je u »Apelu Vrhovnog sovjeta SSSR-a parlamentima i narodima sveta«, objavljenom 23. juna ove godine. U tom apelu kaže se da je potrebno odlučno se izjasniti protiv novog talasa trke u raketno-nuklearnom naoružavanju, za časne i ravnopravne pregovore, bez bilo kakvih prethodnih uslova ili pokušaja diktata. Samo zajedničkim naporima svih naroda sveta može se i mora sačuvati i sigurno obezbediti mir.

Ujedno se mora uzimati u obzir atmosfera neprijateljstva koja se danas povećava u SAD i NATO u odnosu na našu zemlju i otvorene pretnje i pokušaji mešanja u poslove socijalističkih zemalja i drugih miroljubivih država. U vezi sa tim, potrebno je napomenuti nekim rukovodiocima Zapada da miroljubivost Sovjetskog Saveza ne treba shvatiti kao njegovu slabost. Iskustvo Velikog otadžbinskog rata je ubedljiva potvrda za to.

Sovjetski Savez, njegovi saveznici i prijatelji raspolažu svim neophodnim za odbijanje agresije. Mi nismo težili i ne težimo vojnoj nadmoći. To nije naša politika. Ali, mi nećemo dozvoliti da se nad nama ostvari takva nadmoć. Slični pokušaji kao i razgovori sa nama sa pozicija sile apsolutno su bez perspektive.

Istorija je dala čovečanstvu surovu lekciju, a narodi sveta su platili skupu cenu što nisu uspjeli da spreče drugi svetski rat. I danas, obeležavajući 40-godišnjicu napada fašističke Nemačke na Sovjetski Savez i 40-godišnjicu narodnooslobodilačkog rata Jugoslavije, dužni smo da učinimo sve kako bismo stali na put prota-
gonistima neograničenog naoružavanja i ratnih avantura.

Vraćajući se u mislima na posledice i lekcije drugog svetskog rata, najvažnije za nas je da sećanje na rat učinimo oružjem u borbi za mir. Narodi Sovjetskog Saveza i Jugoslavije dobro znaju cenu mira i zbog toga što dobro znaju cenu rata.